

373.3/.5.016:821.163.2(075.8)
И 75

МЕТОДИКА

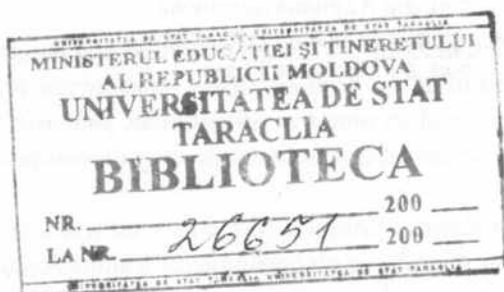
на литературното образование

Румяна Йовева

Шумен • 2008

Румяна Йовева

**МЕТОДИКА
НА
ЛИТЕРАТУРНОТО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Шумен • 2008

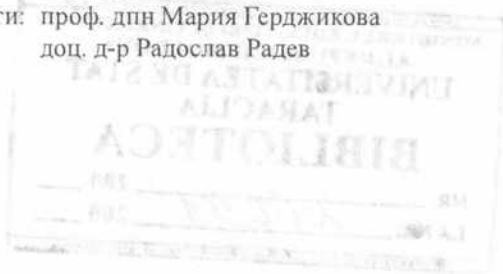
Благодаря на колегите от Катедрата по Родноезиково и литературно образование от ШУ „Епископ Константин Преславски“, от Катедрата по Методика на български език и литература на СУ „Св. Климент Охридски“, на колегите учители и експерти по български език и литература, на студентите от филологическите специалности, чието доверие към опита ми на учител и университетски преподавател събъдна това издание.

Авторът

Редактор: доц. д-р Адриана Дамянова

Рецензенти: проф. дпн Мария Герджикова

доц. д-р Радослав Радев

Уводни думи

В тази книга е моят опит на учител, опит от много самотни часове, месеци, години на размисъл, на грижа и тревога за всички, с които по свой избор живея професията си, а може би – себе си. Опит от безчет уроци, лекции, семинари, изпити, от които човек получава повече, отколкото дава. В тази книга е моята отговорност, такава, каквато я разбирам, към онези, които доброволно или по силата на обстоятелствата са се доверили на Институцията Образование, както и към самата Институция.

Тя, книгата, е задължена на моите ученици от прогимназията в с. Бозвелийско, където за първи път разбрах колко трудно, колко неистово трудно е да водиш диалог, да преминеш границата, която Катедрата поставя между теб и другите, за да повярват те в истините, които ти си постигнал с възрастта и образованието си, с мисълта си, но да повярват без насилие и без да престанат да бъдат самите те. Задължена е на моите ученици от Заводското училище в гр. Шумен, от гимназиите в Провадия, Шумен, на студентите от ШУ "Епископ Константин Преславски", на колегите учители и университетски преподаватели, чието добронамерено внимание не е изключвало и усъмняване, което за мен е насърчение и коректив.

Авторът е признателен на приятелите си, задето години наред не се умориха да настояват тази творба да види бял свят. Не ги споменавам поименно, не толкова защото се боя да не пропусна нечие име, а защото в изреждането някой би могъл да съзрестепенуване.

Впрочем, не съм сигурна дали тази книга е учебник. Пристелително до омищостяване е желанието да се обявиш за последната инстанция на истината, да се самоидентифицираш с Власт, която задължава другите да се съобразяват с нея. Но предлагайки (неизчерпателно) описание на възможни езици на говорене за литература в средното училище, тази книга се надява да отговори на една назряла необходимост, да запълни една липса – празно-

тата, отворена от "Единия Правилен език", доскоро налаган от властващата идеология.

Разделите, включени в книгата, частично покриват програмата на Методика на литературно образование като учебна дисциплина във висшите училища. Не са предложени разработки за литературната теория в образователния дискурс, за системата на писмени и устни упражнения, за извънкласната и извънучилищната работа, за спецификата на изучаване на литературата в различни региони, типове и видове училища и т.н. Отказът от специален раздел за литературнонаучното знание е мотивиран от факта, че са твърде много и различни интерпретациите на всяка теоретична категория, че учителят може да се съобрази с динамичните промени и да направи своя избор на литературнотеоретична школа или направление. Освен това във всички разработки се коментират границите на понятийния апарат. Би било унижително да посоча точно как и в кой момент на урока или на система уроци да се въведе информация за теория на литературата. Проблемът за устната и писмена комуникация, който занимава и Методиката на обучението по български език, заслужава по-специално внимание и се надявам в скоро време заедно с моята колега доц. М. Георгиева да завършим разработката на този въпрос.

В книгата са разгърнати представите ми за литературнообразователния дискурс, за връзката му с Културата, за начините, по които се осъществява тази връзка, без да се досяга автономността на Литературата като учебен предмет, по-скоро за да се изяви нейната уникалност. Доколкото това е учебник, в него няма рецепти. Предложените проекти за работа с определен обект имат незадължителен характер. Те "снемат" характеристиките на тези обекти, описани, изследвани от философи и от теоретици на литературата. В този смисъл те могат да подсказват път за усвояване на чужди езици (философски, литературнотеоретически), път за създаване на други конструкти/модел за работа в училище.

В многолетното писане и пре-написване на тази книга се сменяха властови дискурси, литературни моди, образователни стратегии. Все по-бързо и по-лесно до нас достигат философски, културноантропологически, литературнотеоретически и т.н.

изследвания. Не е по възможностите ми, а и нямам желание да отразявам, коментирам цялата тази многотия в културното ни пространство. Радвам ѝ се, за мен тя не е теоретична конюнктурa, която ме задължава да гримирам позициите си с нови термини. В края на книгата са източниците, които съм използвала. Част от тях са цитирани, други – не, но съм длъжна да ги посоча, тъй като те са пораждали много асоциации, много идеи за работа в училище. Не представям библиография след всеки раздел, за да не се повторят голяма част от авторите и заглавията.

Вярвам, че все още има, че винаги ще има люде, за които образованието по литература е едно от важните неща в живота. Вярвам, че все още има, че винаги ще има учители, разпънати между добрите стари и примамливо авангардните идеи, между своя и чуждия опит, между теория и практика... За тях, които се лутат, усъмняват, но продължават пътя не заднешком, не с гръб към бъдещето, е тази книга. За мен остава надеждата, че може би Методиката ще им бъде полезна, че ще им спести малко от безпокойствата, от неувереността, които аз съм изпитала като учител... Остава надеждата за продължаващ диалог, и ако не е ко-щунствена парафразата – за живот в другите, с другите.

СЪДЪРЖАНИЕ

<i>Уводни думи</i>	5
Методика на литературното образование	9
Литературата като учебен предмет или литературнообразователният дискурс	17
Цели и задачи на литературното образование	20
Учебно съдържание. Принципи на структуриране	22
Постулати на литературнообразователния дискурс	28
Първи постулат	28
Втори постулат	40
Проект за работа върху междутекстовата свързаност	44
Трети постулат	48
Модел за работа с текстове от "историята" на възприемането	50
Методика за прилагане на рецепцията в образователния литературен дискурс	51
"История" на възприемането в различни възрастови групи	53
Методи на образованието по литература	64
Метод на интерпретация	69
Съпоставителен метод	86
Историко-типологичен метод	92
Урокът по литература	98
Класификация на урока по литература	104
Видове планове на учителя за учебния процес по литература	109
Митът и фолклорът в образователния процес по литература	116
Митът в образованието по литература	117
Идеи за изучаване на мита	122
Фолклорът в образованието по литература	127
Фолклорната песен	133
Фолклорна приказка	143
Художественият текст в образованието по литература	154
Авторът	154

Подготовка на учениците за възприемане и за разбиране на художествения текст.....	161
Изучаване на художествен текст.....	167
Епическият жанр в образователния процес по литература.....	177
Проект за интерпретация на епически текст	185
Лирическият жанр в образователния процес по литература.....	222
Проект за работа с поетически текст	229
Драматическият жанр в образователния процес по литература.....	250
Проект за изучаване на драматическия жанр	257
Примерни задачи	262
Литературни истории в образователния дискурс.....	271
Проект за изучаване историите на литературата	276
Използвана литература.....	283